

Nr 102.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående bidrag av statens järnvägars trafikmedel till svenska järnvägsmännens vilohemsförening samt till rekreationshemmet för Sveriges lokomotivmän; given Stockholms slott den 13 maj 1914.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen medgiva,

att av statens järnvägars trafikmedel må under i huvudsak de villkor, som angivas i statsrådsprotokollet, utbetalas *dels* ett belopp av 10,000 kronor till svenska järnvägsmännens vilohemsförening, *dels ock* ett belopp av 5,000 kronor till styrelsen för rekreationshemmet för Sveriges lokomotivmän.

De till ärendet hörande handlingar skola riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres sjukdom:

GUSTAF ADOLF.

Oscar von Sydow.

Utdrag av protokollet över civilärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 13 maj 1914.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
Statsråden HASSELROT,
VON SYDOW,
friherre BECK-FRIIS,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

Departementschefen, statsrådet von Sydow anförde:

I underdånig skrivelse den 17 januari 1914 har järnvägsstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t täcktes i proposition till riksdagen föreslå, att av trafikmedel finge under vissa närmare angivna villkor överlämnas till svenska järnvägsmännens vilohemsförening ett belopp av 10,000 kronor samt till styrelsen för rekreationshemmet för Sveriges lokomotivmän ett belopp av 5,000 kronor.

Innan jag redogör för ifrågavarande framställning, tillåter jag mig i avseende å det begärda bidraget till svenska järnvägsmännens vilohemsförening erinra, hurusom fråga om utanordnande av sådant bidrag till föreningen förut varit föremål för Kungl. Maj:ts prövning.

Enligt stadgarna för nämnda förening, vilken inregistrerats såsom förening utan personlig ansvarighet den 16 april 1908, har densamma till ändamål att upprätta och förvalta vilohem, ett eller flera, avsedda för föreningens medlemmar. Aktivt medlemskap kan, mot erläggande av stadgad avgift, vinnas av envar vid någon av Sveriges järnvägar i ordinarie eller extra tjänst anställd manlig eller kvinnlig funktionär samt ledamöter och befattningshavare i inrättning, avsedd uteslutande för järnvägsfunktionärer.

Dessutom äger även korporation eller sammanslutning av järnvägsmän att ingå i föreningen som aktiv medlem. Föreningens samtliga tillgängliga medel — med undantag av gåvor och donationer, beträffande vilka givaren annorledes bestämt — skola i första hand användas till upprättande och förvaltande av vilohem. I andra hand användas tillgångarna till avbetalning av skulder, bildande av en garantigrundfond samt nedbringande av inackorderingspriset för vistelse vid vilohemmen.

Tillträde till dessa äger en var aktiv medlem, mot erläggande av stadgade inackorderingsavgifter, varjämte, om god plats finnes, jämväl andra järnvägsfunktionärer kunna, dock mot erläggande av därför fastställda högre avgifter, åtnjuta samma förmån.

Föreningens angelägenheter handhas enligt stadgarna av en styrelse, bestående av sju personer. För att öva uppsikt vid vilohemmen utses lämpligt antal tillsyningsmän, helst tillhörande styrelsen.

I en till järnvägsstyrelsen ställd skrivelse av den 27 februari 1913 hemställde styrelsen för vilohemsföreningen, att järnvägsstyrelsen måtte utverka, att av trafikmedel finge anvisas och till föreningen överlämnas ett belopp av 10,000 kronor.

Vilohems-
föreningens
styrelse.

Föreningens styrelse anförde därvid till stöd för sin hemställan följande:

Enligt vad uppgjord finansiering för föreningens första vilohem »Fredensborg» vid Storebro station utvisade, erfordrades för gäldande av köpeskillingen för hemmet samt detsammans iståndsättande och förseende med inventarier, utöver vad föreningen för sådant ändamål disponerade, ett belopp av 20,000 kronor.

Av detta belopp hade föreningens styrelse tänkt sig, att statens järnvägar samt svenska järnvägsföreningen skulle vilja bidra med hälften vardera; och hade styrelsen redan till svenska järnvägsföreningen gjort framställning i sådant syfte.

Inrättandet av semester- eller vilohem för järnvägsmän torde, anför styrelsen, utan gensägelse bliva till stor indirekt nytta och gagn för järnvägsförvaltningarna, vars personal därigenom bereddes tillfälle att efter genomgången sjukdom eller efter strängt och enerverande arbete under sin konvalescenstid och semester uppehålla sig å dylikt hem, där vila i förening med god och lämplig

föda samt tjänlig luft stode dem till buds, varigenom hälsa och krafter kunde återvinnas.

Att såväl statens som enskilda järnvägsförvaltningar i de stora kulturländerna fullt insett nyttan av vilohemmen, bevisades genom de ekonomiska understöd, som de föreningar erhållit, vilka tagit upprättandet och bedrivandet av dylika hem till sitt syfte.

Vilohemsföreningen ämnade, så snart det första vilohemmet börjat sin verksamhet, planera för upprättandet av ytterligare ett eller två dylika hem i andra delar av landet. Realiserandet av denna tanke vore dock beroende av det stöd, föreningen kunde påräkna av järnvägsförvaltningarna.

Vid nu återgivna skrivelse fanns fogad den åberopade finansieringsplanen så lydande:

Finansieringsplan

för

svenska järnvägsmännens vilohemsförenings första vilohem »Fredensborg» vid Storebro station, Småland.

Köpeskillingen för egendomen	kr. 30,000: —	
Lagfartskostnader, provision till egendomsagentur m. m. »	1,000: —	
Diverse mindre reparationer samt omtäckning av ett staltak »	1,000: —	
Vatten- och avloppsledningar m. m. »	2,000: —	
Inventarier enligt beräkning	8,000: —	42,000: —
För oförutsedda utgifter		1,000: —
		<u>Summa kronor 43,000: —</u>

Tillgångar denna dag och beräknade inkomster under år 1912:

Kapital, inberäknat handpenningar vid egendomsköpet ...	kr. 18,253: —	
Inkomster av »Dopparedagen» 1911 c:a	» 3,200: —	
Beräknade inkomster, gåvor och räntor under 1912	» 1,547: —	23,000: —
Kapitalbrist att täckas genom amorterings- eller hypotekslån		<u>20,000: —</u>
		<u>Summa kronor 43,000: —</u>

Själva rörelsen skulle med en säsong av 6 månader och med 22 gäster per dag giva följande resultat:

Utgifter:

Förestånderska, lön för 6 månader	kr. 600: —	
D:o fri kost » » »	» 180: —	
D:o kostpengar » » » å kr. 30: —	» 180: —	960: —
		<u>Transport kr. 960: —</u>

	Transport kr.	960:—
1 kokerska , lön för 6 månader à 50:—	»	300:—
1 köksa , » » » » » 18:—	»	108:—
1 diskerska , » » » » » 18:—	»	108:—
1 uppasserska , » » » » » 25:—	»	150:—
1 drängpojke , » » » » » 15:—	»	90:—
4,000 förplägningsdagar à kr. 1:50	»	6,000:—
Belysning	»	200:—
Kostnad för uppvärmning, (då fri ved erhålles från egendomen)	»	100:—
Tvätt under 6 månader à kr. 25:—	»	150:—
Skatter och brandförsäkringar	»	500:—
Avsättning för underhåll av byggnader	»	500:—
Räntor å lån av 20,000 kr.	»	1,000:—
Amortering av lån 10 %	»	2,000:—
Oförutsedda utgifter	»	1,034:—
	Summa kronor	13,200:—

Inkomster:

1,000 pensionsdagar à 2:50	kr.	2,500:—
3,000 d:o » 1:75	»	5,250:—
		7,750:—
Tidningen »Dopparedagen»	kr.	3,500:—
Medlemsavgifter	»	1,000:—
Diverse inkomster och gåvor	»	950:—
	Summa kronor	13,200:—

År 1914 tillkommer kr. 300:— och följande år kr. 400:— per år, utgörande avgifter för utarrenderade trädgård och jordbruk tillhörande »Fredensborg».

I anledning av den utav vilohemsföreningens styrelse gjorda framställningen avlät järnvägsstyrelsen skrivelse till Kungl. Maj:t den 7 mars 1913, däri styrelsen förklarade sig finna vilohemsföreningens syfte behjärtansvärt och väl förtjänt av understöd från statsbaneförvaltningens sida, så mycket hellre som en vistelse å föreningens vilohem kunde antagas i många fall bidra till att återställa av en eller annan anledning nedsatta arbetskrafter och sålunda i viss mån förebygga sjuklighet bland personalen med därav följande, av trafikmedel utgående sjukvårdskostnader och sjukavlöning. Av sålunda anförda skäl hemställde järnvägsstyrelsen, att ett belopp av 10,000 kronor måtte av trafikmedel överlämnas till vilohemsföreningen under vissa av järnvägsstyrelsen närmare angivna villkor.

Enligt vad järnvägsstyrelsen upplyst, beslöt svenska järnvägsföreningen med anledning av styrelsens för vilohemsföreningen anhållan om bidrag till vilohemmet att för sin del på sådant sätt tillmötesgå den-

samma, att ett belopp av 10,000 kronor av järnvägsföreningens medel finge mot in-teckning i vilohemsföreningens fastighet såsom räntefritt lån under 10 år ställas till sistnämnda förenings disposition till befrämjande av dess verksamhet, under villkor, bland annat, att statens järnvägar ställde ett lika stort belopp till vilohemsföreningens förfogande.

Vid ärendets föredragning den 25 april 1913 fann Kungl. Maj:t emellertid icke skäl att lämna bifall till den av järnvägsstyrelsen gjorda hemställan.

Enligt vad järnvägsstyrelsen upplyst, har sedermera svenska järnvägsföreningen, efter det vilohemsföreningen hos densamma gjort förnyad framställning om erhållande av ett lån, den 20 november 1913 beslutat att för befrämjande av vilohemsföreningens verksamhet ställa ett belopp av 10,000 kronor till vilohemsföreningens disposition såsom lån under 10 år mot årlig ränta av 4 procent och mot in-teckning i föreningens fastighet Fredensborg.

I nu föreliggande skrivelse av den 17 januari 1914 har järnvägsstyrelsen meddelat, att enligt uppgift av vilohemsföreningens ordförande vilohemmet Fredensborg öppnades den 2 juni 1913, att kostnaden för inventarier och möbler till vilohemmet uppgått till 10,000 kronor, att föreningens egendom, som är taxerad för 30,000 kronor, häftade på grund av in-teckning för skuld till belopp av 25,000 kronor, därav dels 15,000 kronor till bankinrättning och dels 10,000 kronor till svenska järnvägsföreningen, samt att i medlemsavgifter influtit omkring 600 kronor.

Vad därefter angår det äskade bidraget till rekreationshemmet för Sveriges lokomotivmän, inhämtas av handlingarna, att detta tillkommit huvudsakligen genom frivilliga bidrag från Sveriges lokomotivmän och är avsett »att vara en viloplats för hela denna kår, där de i ostört lugn och för möjligast lägsta pris kunna beredas tillfälle att återhämta för-lorade kroppskrafter, så att de på ett tillfyllestgörande sätt, plikttroget må kunna fullgöra sitt ansvarsfulla arbete».

Styrelsen för
lokomotiv-
männens
rekreations-
hem.

Å styrelsens för hemmet vägnar har lokomotivföraren W. Rosengren till järnvägsstyrelsen inkommit med en framställning därom, att järnvägsstyrelsen måtte, i likhet med styrelserna för en del enskilda järnvägar, skänka ett bidrag till rekreationshemmet för att möjliggöra nedbringande av levnadskostnaderna för dem, som äro i behov av vistelse därstädes.

Av nämnda framställning ävensom av två utav Rosengren till järnvägsstyrelsen ytterligare ingivna skrifter i ärendet jämte en vid dessa fogad tablå över rekreationshemmets ekonomiska ställning har järnvägsstyrelsen ytterligare inhämtat: att rekreationshemmet, som är beläget vid Särö, öppnades den 23 juli 1913; att hemmets styrelse utses av Sveriges lokomotivmannaförbund; att från enskilda järnvägsbolag intill den 8 december 1913 såsom bidrag till rekreationshemmet lämnats sammanlagt 6,525 kronor; att rekreationshemmet, som upptagits i tablån till ett värde av sammanlagt 33,500 kronor utom inventarier, häftar för följande skulder nämligen dels 5,000 kronor inteckningslån och dels 3,000 kronor mot revers; att sistnämnda lån lämnats av lokomotivmannaförbundet, som emellertid antages komma att överlämna beloppet såsom gåva till hemmet; att ett belopp av 2,400 kronor erfordras för områdets inhägnad och plantering samt inköp av en del inventarier; samt att storleken av den summa, som styrelsen för rekreationshemmet önskar erhålla av trafikmedel, av Rosengren angivits till 6,500 kronor eller ungefär lika mycket, som lämnats av enskilda järnvägsbolag.

För egen del har järnvägsstyrelsen i denna del anfört, att samma skäl, som av järnvägsstyrelsen i ovannämnda skrivelse den 7 mars 1913 åberopats till förmån för den av styrelsen för vilohemsföreningen då gjorda framställningen, jämväl tala för att av trafikmedel lämnas ett bidrag till lokotivmännens rekreationshem.

Järnvägsstyrelsen har därför hemställt, att Kungl. Maj:t täcktes i proposition till riksdagen föreslå riksdagen medgiva, att av trafikmedel finge överlämnas *ej mindre* ett belopp av 10,000 kronor till vilohemsföreningen under villkor *dels* att föreningens tillgångar uteslutande användas för föreningens ändamål *dels* att svenska järnvägsföreningen ställer ett lika stort belopp räntefritt till föreningens förfogande *dels ock* att i föreningens stadgar intages bestämmelse därom, att en av styrelsens för vilohemmet ledamöter skall utses av järnvägsstyrelsen *än även* ett belopp av 5,000 kronor till styrelsen för lokomotivmännens rekreationshem under villkor, *dels* att beloppet användes till att inlösa det lån å 5,000 kronor, för vilket rekreationshemmet häftar, *dels ock* att stadgar utfärdas för rekreationshemmets förvaltning, innehållande, bland annat, föreskrifter om att en av styrelsens för rekreationshemmet ledamöter skall utses av järnvägsstyrelsen samt att tillträde till hemmet skall stå öppet för personal såväl vid statens som enskilda järnvägar, oavsett huruvida vederbörande tillhör viss sammanlutning bland personalen eller icke.

Järnvägs-
styrelsen.

Departements-
chefen.

Till en början vill jag förutskicka att, såvitt jag inhämtat, det icke varit principiella betänkligheter, som föranledde Kungl. Maj:ts avslag å järnvägsstyrelsens tidigare framställning om beviljande av bidrag till vilohemsföreningen. Huvudsakliga anledningen till berörda avslag torde hava varit den, att frågan om dylikt bidrag icke kan anses stå i sådant samband med statsbaneförvaltningens uppgifter, att bidraget kunde utan riksdagens hörande utanordnas av trafikmedel. Vid ärendets föredragning inför Kungl. Maj:t ansågs det emellertid med hänsyn till den korta tid, som då beräknades återstå till riksdagens avslutande, icke böra ifrågasättas att till fjolårets riksdag avlåta proposition i frågan, allra helst som denna icke kunde anses vara av särskilt brådskande natur.

Beträffande själva saken synes det mig icke böra råda mera än en mening därom, att det syfte, i vilket ifrågavarande vilo- och rekreationshem upprättats, är i hög grad behjärtansvärt. Den stora kår av statstjänare, varom här är fråga, har en ofta slitande tjänstgöring, och flertalet av dem lever i små ekonomiska omständigheter. Upprättandet av dylika hem, där de vid inträffande överansträngning, nedsättning av arbetskrafterna eller sjukdom kunna mot en billig avgift bereda sig vila och rekreation, möjliggör emellertid för dem att utan större ekonomiska uppoffringar återvinna hälsa och krafter. Det förtjänar ock framhållas, att, på sätt av järnvägsstyrelsen blivit antytt, enligt gällande bestämmelser sjukvårdskostnader och sjukavlönung skola i vissa fall av trafikmedel utgå till järnvägspersonalen. Då nu vid fall av överansträngning eller nedsättning av arbetskrafterna en tids vistelse vid något av de ifrågavarande hemmen måste antagas många gånger förebygga eljest inträffande sjuklighet, synes det i viss mån ligga i statsbaneförvaltningens intresse, att understöd lämnas hemmen. Att dessa i varje fall äga en allmännyttig uppgift, torde vara ovedersägligt. Enligt i ärendet lämnad upplysning hava ju ock i utlandet järnvägsförvaltningarna insett nyttan av dylika hem och fördenskull beviljat sådana ekonomiskt understöd.

Jag anser sålunda, att staten icke bör ställa sig främmande för de strävanden, som avse grundande och ekonomiskt säkerställande av ferie- och vilohem för ifrågavarande kår av statstjänare, utan tvärtom i lämplig grad stödjande verksamheten. De upplysningar, som i ärendet lämnats angående förutsättningarna för nu ifrågakomna båda anstalter att med förefintlig organisation och skötsel kunna fylla det med dem avsedda ändamål, synas mig innebära önsklig trygghet i nämnda avseende. Jag finner därför järnvägsstyrelsens föreliggande framställning vara väl förtjänt att vinna statsmakternas beaktande.

Beträffande beloppen av de bidrag, som böra utgå till de båda hemmen, samt de villkor, som böra föreskrivas för åtnjutande av bidragen, har jag ej något att erinra mot vad järnvägsstyrelsen därutinnan föreslagit.

På grund av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att av statens järnvägars trafikmedel må under i huvudsak de villkor, som ovan angivits, utbetalas *dels* ett belopp av 10,000 kronor till svenska järnvägs-männens vilohemsförening, *dels ock* ett belopp av 5,000 kronor till styrelsen för rekreationshemmet för Sveriges lokomotivmän.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan täcktes Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall; och skulle proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Nils Ädelgren.